

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <https://www.politickevedy.fpmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Zuzana Michalková
Article / Článok: Je možné dosiahnutie rovnosti v diplomacii vďaka inkluzívnemu vzdelávaniu?
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2025.28.1.158-164>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

MICHALKOVÁ, Z. 2025. Je možné dosiahnutie rovnosti v diplomacii vďaka inkluzívnemu vzdelávaniu? In *Politické Vedy*. Vol. 28, no. 1, pp. 158-164. ISSN 1335 – 2741. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2025.28.1.158-164>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

Journal *Politické vedy* is provided under the conditions of Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0. / Časopis *Politické vedy* je publikovaný na základe podmienok Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0.

JE MOŽNÉ DOSIAHNUTIE RODOVEJ ROVNOSTI V DIPLOMACII VĎAKA INKLUZÍVNEMU VZDELÁVANIU?

IS IT POSSIBLE TO ACHIEVE GENDER EQUALITY IN DIPLOMACY THANKS TO INCLUSIVE EDUCATION?

Zuzana Michalková*

V snahe dosiahnuť rovnomernejšie zastúpenie žien v diplomacii sa v dňoch 4. až 6. novembra 2024 stretlo v Bratislave 32 zástupkýň štátov V4, aby sa spoločne zaoberali prekážkami, ktorým ženy čelia pri vykonávaní diplomatickej kariéry, a zdôraznili úlohu inkluzívneho vzdelávania pri prekonávaní týchto nástrah. Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku (SFPA) hostila podujatie *Achieving Gender Parity in Diplomacy Through Inclusive Education*, ktoré predstavovalo ďalší krok v rámci projektu Connecting Networks of Women in Foreign, European and Security Policy, podporeného Medzinárodným vyšehradským fondom. Účastníčky seminára sa počas troch dní zúčastnili rôznych workshopov zameraných na posilnenie cezhraničnej spolupráce, postavenia žien a rodovo inkluzívneho vedenia. Podujatie otvorila **Ivana Uličná**, ktorá sa podelila o postrehy zo skúseností SFPA pri presadzovaní rodovej rovnosti v diplomacii, vrátane iniciatív, ako je zavedenie modulov kurzov na akademických inštitúciách, ktoré zohľadňujú rodovú rovnosť, a tiež pretrvávajúcu spoluprácu s Ministerstvom zahraničných vecí, ktorej primárnym cieľom je zviditeľniť ženy na diplomatických pozíciách. (SFPA 2024)

Hoci ženy tvoria polovicu obyvateľstva, na výkone zahraničnej, európskej a bezpečnostnej politiky krajín V4 sa podieľajú proporčne menej ako muži. Zastúpenie ženských expertných hlasov je nedostatočné a nespravodlivé, a to aj napriek výraznému pokroku v posledných desaťročiach. Ženy vo všetkých

* Mgr. Zuzana Michalková pôsobí ako interná doktorandka na Katedre medzinárodných vzťahov a diplomacie, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: zuzana.michalkova@umb.sk.

štátoch V4 trpia viacerými pretrvávajúcimi ťažkosťami, ktoré prispievajú k tomuto rozdielu. (Kazlauskas 2024) Hoci sa postavenie žien v spoločnosti v priebehu historického vývoja výrazne menilo, spoločnosť dospela len relatívne nedávno do štádia, keď môžeme hovoriť o čiastočnej (ale nie dokonalej a zďaleka nie ideálnej) rovnosti medzi pohlaviami. To všetko je výsledkom vytrvalého úsilia žien o realizáciu toho, čo by malo byť v civilizovanom svete samozrejmosťou. Rodovo spravodlivá spoločnosť, ktorá rešpektuje osobné preferencie v oblasti vzdelávania, výchovy, podnikania a kariéry a ktorá poskytuje všetkým ľuďom rovnaké príležitosti na dosiahnutie ich cieľov, je aj v dnešnom modernom svete stále nedosiahnutým cieľom. (Madarászová 2022) V tejto súvislosti treba pripomenúť, že akceptácia politických práv spoločnosťou pre ženy nebola samozrejmosťou. Paradoxne to neboli kontinentálne európske štáty, ktoré síce od konca 18. storočia zažili niekoľko politických revolúcií a postupne liberalizovali svoje politické systémy, ale volebné právo pre ženy zväčša zaviedli až po Prvej svetovej vojne. Ako je všeobecne známe, prvou krajinou, ktorá priznala ženám právo voliť, bol Nový Zéland v roku 1893, ktorý do konca 19. storočia nasledovala Austrália. Štát, kde ženy v moderných dejinách volili prvýkrát bolo Fínsko v roku 1906 a prvým kontinentálnym európskym štátom bolo Dánsko. (Řádek, 2021)

Parlamentné zastúpenie žien v podmienkach Slovenska predstavovalo v roku 2000 len 14 % z celkového počtu poslancov, ale v roku 2020 bolo toto číslo vyššie a ženské poslankyne tvorili 22,7 % parlamentu. Od roku 2012 do roku 2020 mala Slovenská republika len o necelé percento viac veľvyslankyň, avšak na dosiahnutie parity medzi oboma pohlaviami musí Slovensko prejsť ešte veľmi dlhú cestu. (Shecurity 2022) Slovensko zaostáva aj v porovnaní s inými členskými štátmi Európskej únie. V porovnaní so 75 % európskeho priemeru je podiel slovenských diplomatov mužov 84,3 %, čo je pomerne vysoké číslo. (Uličná 2023) Príčiny tohto trendu sú hlavnou témou súčasných feministických štúdií v tejto oblasti, ktoré sa pýtajú, ako a prečo v diplomacii dominujú muži a ako to môže spoločnosť zmeniť. (Stanfield 2020)

Pozitívnym príkladom je španielska veľvyslankyňa na Slovensku J. E. **Lorea Arribalzaga Ceballos**, ktorá účastníckam podujatia otvorene porozprávala o doterajších skúsenostiach v diplomatickej sfére. Okrem iného hovorila o možnostiach, ako konkrétne identifikovať, podporiť a udržiavať talentované a vzdelané ženy v diplomacii. Príkladom pre túto oblasť použila práve Španielsko a jeho princípy feministickej zahraničnej politiky a zvyšujúci sa počet žien v zahraničnej službe. Upriamovať pozornosť na feministickú diplomáciu je podľa nej kľúčové, pretože sa o tejto problematike musí medzinárodná spoločnosť

čoraz viac zmieňovať a uvedomovať si rozdielnosť v pomere žien a mužov v diplomatickej sfére.

Jedným z dôležitých fenoménov, ktorý môže prispievať k nižšej reprezentácii žien v diplomacii, je „Imposter Syndrome“. Jedinci vykazujúci tento syndróm často pochybujú o svojej intelektuálnej kapacite a odborných schopnostiach, aj keď sa môžu ostatným javiť ako vysoko kompetentní. Tento syndróm nie je formálne uznávaný ako psychologická porucha, môže však byť spojený s rôznymi problémami duševného zdravia, avšak postihnutí jedinci môžu dosahovať významné úspechy a majú akademické tituly. (Psychology Today 2024)

Profesorka **Julie Felker** z University of Michigan sa počas svojho panelu zamerala aj na povzbudenie účastníčok, aby sa nenechali brzdiť rôznymi životnými prekážkami, ako je napríklad práve spomínaný „Imposter syndrome“. Každá žena je dostatočne silná, inteligentná a dobrá na to, aby v živote dosiahla skvelé výsledky. Okrem toho zdôraznila hodnotu prístupu založeného na hodnotách, rozvoj určitých schopností potrebných pre efektívne vykonávanie pozície lídra, a to nielen v diplomatickom odbore.

Predsudky a stereotypy, ktoré vychádzajú predovšetkým z historických a spoločenských očakávaní o tom, akú úlohu by mali ženy v spoločnosti zohrávať, na aké činnosti sú predurčené, aké majú vrodené vlastnosti a ako by sa mali správať k svojmu okoliu, sú vo všeobecnosti najrozšírenejšou a najproblematickejšou prekážkou pre ženy na pracovisku. Hoci myšlienku biologických predispozícií už vyvrátili mnohé štúdie, v dvadsiatom prvom storočí ženy stále čelia diskriminácii v súvislosti s materstvom (maternal bias), výkonom (performance bias) a vyrovnávaním sa s mužmi (attribution bias). Musia tiež presvedčiť nielen samy seba, ale aj ostatných, že sú hodné pozornosti manažmentu a nadriadených, že rovnako prispievajú k tímovej práci, a preto by mali mať rovnaké podmienky alebo príležitosti (affinity bias). (SFPA 2022)

Ak sa aj ženy dostanú do vedúcich pozícií, často sa stretávajú s kritickým nazeraním ostatných, ktorí im vyčítajú, že sa vzdali svojich „ženských“ vlastností a správajú sa viac ako muži, čo spôsobuje, že spoločnosť ich nevníma v pozitívnom svetle (likeability bias). Toto môže mať negatívny dopad na ich psychickú pohodu a spôsobiť, že začnú pochybovať o svojich schopnostiach. Ďalším častým javom je prítomnosť nepriamej diskriminácie, ktorá sa často vyskytuje v oblastiach, kde boli kedysi normy výlučne mužské. Tento jav je možné v spoločnosti pozorovať v rôznych podobách, ako je napríklad zavedenie mužskej kultúry v práci, častejšie povyšovanie mužov než žien pri rovnakých pracovných úspechoch, rozdeľovanie úloh, ktoré sú menej lukratívne pre ženy,

alebo vylúčenie žien z významných spoločenských rozhovorov či dokonca spoločenských kruhov. (Tyler, Blizzard a Crane 2014)

V tejto súvislosti je nutné skonštatovať, že pod vplyvom rodových stereotypov sa prekážky účasti žien v politike môžu objaviť už v ranom veku, keď sa v škole alebo predškolskom zariadení formujú rozdielne kariérne aspirácie dievčat a chlapcov. Súčasťou týchto stereotypov by naopak mohlo byť posolstvo, že ženy sú stvorené pre politiku, alebo že aj ženy predstavujú v spoločnosti legitímne politické osobnosti. Profesorka **Julie Felker** sa vo svojom paneli venovala aj kariérnym výzvam, ktoré neúmerne postihujú ženy a viedla účastníčky podujatia k ich osobnému rozvoju vodcovských zručností. Jednou z možností, ako podporiť ženský kariérny rast, je zavedenie rodových kvót aj napriek tomu, že by sa toto rozhodnutie určite stretlo s neporozumením, najmä v konzervatívnejších štátoch v strednej Európe. Väčšia angažovanosť žien by mohla prospieť aj snahe Slovenska cielene budovať vlastný národný branding, kde od konca 90. rokov 20. storočia nedošlo k pozitívnemu posunu. (Řádek – Bušša, 2022)

Myšlienka, že kvóty môžu prospieť prijímaniu menej kompetentných žien na úkor kvalifikovaných mužov, je jedným z najčastejšie uvádzaných argumentov proti nim. Toto je známe ako meritokratický systém. Muži sa však naďalej tešia z historických výhod, ako aj kultúrnych a spoločenských rodových stereotypov, vďaka čomu je názor, že súčasný systém je meritokratický, nepresný. Zatiaľ čo u mužov sa zvyčajne predpokladá vysoká kompetencia a schopnosť, muži nie sú vystavení ani rovnakým predsudkom alebo tlakom ako ženy. Naopak, ženy musia preukázať svoje schopnosti a rozptýliť rodové predsudky, čo naznačuje, že existujúci systém funguje na princípe, že muži častejšie získajú preferovanú pracovnú pozíciu, ale nie preto, že sú najkvalifikovanejšími kandidátmi na túto pozíciu, ale skôr preto, že patria k pohlaviu, ktoré ju tradične vykonáva. (Murray 2014) So zameraním na vyvrátenie dlhodobých stereotypov a predsudkov týkajúcich sa úloh mužov a žien v spoločnosti je najlepšie začať vo vzdelávacích zariadeniach a zvýšiť povedomie mladých ľudí, pedagógov a rodičov o hodnote rozmanitosti a inklúzie. Aj vďaka podujatiu, ktoré zorganizovala SFPA, je možné skonštatovať, že najlepšia forma, ako bojovať proti rodovým stereotypom, je vzdelávanie, mentoring v tejto oblasti a poskytovanie reálnych vzorov.

Posledný deň podujatia patrila **Olívii Hurbanovej**, zakladateľke spoločnosti Highbrows, odborníčke na rozvoj osobnosti a držiteľke niekoľkých ocenení. Táto uznávaná lektorka predstavila účastníčkam zaujímavý vzťah medzi rodovými predsudkami, neurobiológiou a nevedomými faktormi, ktoré ovplyvňujú to, ako ľudia vnímajú ľudí vo vodcovských pozíciách. Hovorila aj o mnohých dôležitých

témach vrátane toho, ako hlboko zakorenené predsudky ovplyvňujú to, ako vnímame ženy, najmä na vysoko zodpovedných pozíciách, ako je líderstvo a diplomacia. Podľa **O. Hurbanovej** ženy vo vedúcich pozíciách čelia dvojitej hrozbe, pretože sebavedomie a asertivita môžu pôsobiť ľadovo, zatiaľ čo srdечnosť môže spôsobiť, že ich nakoniec vyhodnotia ako slabé alebo príliš mäkké. Tieto konkurenčné očakávania vytvárajú neustály tlak na ženy a na ich vlastnosti, ktoré sa zdajú byť nezlučiteľné.

Klasická metafora „glass ceiling“, v slovenčine známa ako „sklenený strop“, príliš zjednodušuje boj žien tým, že ho rámcuje ako jedinú prekážku na vrchole, čím sa úplne stráca zmysel. Základným problémom je podľa **Olívie Hurbanovej** komplikovaná sieť predsudkov, ktoré nielenže obmedzujú príležitosti, ale aj riadia, ako sa ženy musia správať, aby boli vnímané ako kompetentné vedúce pracovníčky. So skúsenou lektorkou diskutovali účastníčky aj o tom, ako spoločenské konvencie zaraďujú ženy líderky do obmedzenej, vopred definovanej škatuľky, pretože ich spoločnosť vníma ako asertívne, silné, rozhodné a sebavedomé, čo sú všetko vlastnosti, ktoré sú vychvaľované, ale často nepochopené. Takéto atribúty, ktoré sa väčšinou vyzdvihujú v oblasti vodcovstva na základe zistení metaanalýzy, poukazujú na obmedzenú a zastaranú perspektívu. Sú formované nielen predsudkami, ale aj rigidnou sociálno-ekonomickou hierarchiou, ktorá v minulosti odmeňovala niektoré schopnosti a podceňovala iné. (David Purcell a kol. 2010)

Dostupnosť právnych, sociálnych, inštitucionálnych alebo kultúrnych nástrojov môže výrazne prispieť k prekonaniu zakorenených rodových nerovností v našej spoločnosti a k zvýšeniu podielu žien v rozhodovacích a vedúcich funkciách vrátane diplomacie. Samotné zvýšenie podielu žien v diplomacii však zďaleka nestačí; verejný sektor musí pracovať na reforme procesu tvorby politik, aby muži a ženy mali rovnaký vplyv a prístup k moci na všetkých úrovniach vlády a v každom sektore. (Cassidy 2017) V tomto kontexte je dôležité hľadať inšpiráciu v krajinách, ktoré už podnikli významné kroky v tejto oblasti a ako prvé sa vydali na cestu feministickej diplomacie. S takýmto označením zahraničnej politiky začalo Švédsko v roku 2014, nasledovala Kanada v roku 2017 a Francúzsko v roku 2018. (Huraj-Rošteková 2022) Tieto kroky boli nasledované ďalšími štátmi, medzi nimi už aj spomínané Španielsko, ktoré presadzuje prístup založený na hodnotách, uznáva potreby žien a usiluje sa o odstránenie rodových a rasových nerovností v spoločnosti, čo vedie k väčšej miere začlenenia a tolerance. Feministická diplomacia zároveň prispieva k boju proti sexuálnemu a rodovo podmienenému násiliu tým, že vzdeláva ženy a dievčatá, mužov a chlapcov o

potrebe prijať ideály inklúzie, rovnosti a tolerance na individuálnej, národnej a medzinárodnej úrovni. (Cheung et al. 2021)

Počas celého podujatia prebiehali diskusie, v rámci ktorých si účastníčky vymieňali návrhy a postrehy z jednotlivých aktivít a workshopov. Tieto diskusie sa zameriavali na možnosti ďalšieho rozvoja národnej a regionálnej spolupráce medzi SFPA a jednotlivými účastníčkami v oblasti zviditeľňovania žien v diplomacii a zahraničnej politike. Hlavným prínosom stretnutia bolo vzájomné prepojenie a vytvorenie vhodného prostredia, ktoré podporuje zlepšenie rodovej rovnosti v príslušných oblastiach.

Literatúra:

- HURAJ-ROŠTEKOVÁ, M. 2022. Kultúrny kontext rodovej parity vo francúzskej zahraničnej politike a zrod francúzskej feministickkej diplomacie. In: *Ženy v diplomacii Bratislava* : Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, ISBN 978-80-974480-0-4. - S. 94 - 123. Dostupné na internete: https://www.sfpa.sk/wp-content/uploads/2023/04/Zeny_v_diplomacii_eBOOK.pdf
- KAZLAUSKAS, V. 2024. *AMO is launching a new project that aims to strenghten the position of V4 women in foreign policy*. [online]. AMO. 2024. [cit 13. 12. 2024]. Dostupné na internete: <<https://www.amo.cz/en/connecting-networks-of-women-in-foreign-european-and-security-policy-across-the-v4-states/amo-is-launching-a-new-project-that-aims-to-strengthen-the-position-of-v4-women-in-foreign-policy/>>
- LEGÉNYOVÁ, B. - ULIČNÁ, I. 2024. *Connecting networks of women in foreign european and security policy across the V4 states*. [online]. SFPA. 2024. [cit 13.12.2024]. Dostupné na internete: <<https://www.sfpa.sk/en/project/connecting-networks-of-women-in-foriegn-european-and-security-policy-across-the-v4-states/>>
- MADARÁSZOVÁ, A. 2022. *Ženy v diplomacii*. Bratislava. Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku. 2022. [cit 14. 12. 2024]. ISBN 978-80-974480-0-4.
- MURRAY, R. 2014. *Quotas for Men: Reframing Gender Quotas as a Means of Improving Representation for All*. [online]. In: *American Political Science Review*. 2014. [cit 14. 12. 2024]. Dostupné na internete: <<https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/quotas-for-men-reframing-gender-quotas-as-a-means-of>

- improving-representation- for-all/7296949BAF74A139E443DE7F057EAAB2 >
NEUMANN, H. 2022. *The SHEcurity Index*. [online] Shecurity.info. 2022. . [cit 13. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://shecurity.info/wp-content/uploads/2022/10/SHEcurity_2022_dataset_final.pdf>
- PSYCHOLOGY TODAY. 2024. *Imposter Syndrome*. [online] Psychology Today. 2024. [cit 13.12.2024]. Dostupné na internete: <<https://www.psychologytoday.com/intl/basics/imposter-syndrome>>
- PURCELL, D. - MACARTHUR, K. - WINTERWOOD, S. 2010. *Gender and the Glass Ceiling at work*. [online]. RESEARCHGATE. 2010. [cit 18. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/229652065_Gender_and_the_Glass_Ceiling_at_Work>
- ŘÁDEK, M. 2021. *Rodová rovnosť v európskej politike*. In: Human forum 2020. Rodová rovnosť a spoločenská zodpovednosť. s 17-27.
- ŘÁDEK, M. – BUŠŠA, M. *Comparison of Public Diplomacy and Nation Branding of Slovakia and Slovenia*. [online]. RESEARCHGATE. 2022. [cit 25.06.2025]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/367231314_Comparison_of_Public_Diplomacy_and_Nation_Branding_of_Slovakia_and_Slovenia
- STANFIELD, C. 2020. *Gendering the practice turn in diplomacy*. In: European Journal of International Relations. s 140-165.
- TYLER, M. H. C. - BLIZZARD, E. - CRANE, B. 2014. *Is international affairs too hard for women? Explaining the missing women in Australia's international affairs*. In: Australian Journal of International Affairs. s 156 - 176.
- ULIČNÁ, I. 2021. *Shifting the gender quota debate from underrepresentation of women to overrepresentation of men within diplomacy*. [online] SFPA. 2021. [cit 13. 12. 2024]. Dostupné na internete: <<https://www.sfpa.sk/wp-content/uploads/2021/08/ulicna-intempl-final-kopie-kopie.pdf>>
- YAR, L. 2022. *Feministická zahraničná politika: Námet pre Slovensko?* [online]. EURACTIV. 2022. [cit 13. 12. 2024]. Dostupné na internete: <<https://euractiv.sk/section/rodova-%20rovnost/linksdossier/feministicka-zahranicna-politika-namet-pre-slovensko/>>